

Yttrande över betänkandet ”Skolans ansvar för kränkning av elever” (SOU 2004:50)

Sveriges Kristna Råd består av 25 medlemskyrkor och 3 kyrkor som är observatörer. Dessa 28 kyrkor representerar tillsammans praktiskt taget alla kristna kyrkor och samfund i Sverige. Sveriges Kristna Råd vill som en remissinstans avge ett yttrande om Skolans ansvar för kränkning av elever.

SAMMANFATTNING

- Sveriges Kristna Råd är i stort positiv till lagförslaget och anser att lagförslaget blir en viktig utgångspunkt för att skolan på allvar ska se och ta krafttag mot de kränkningar av elever som sker i skolmiljön.
- En särskild lag om likabehandling inom skolverksamheten, om än provisorisk, är berättigad för att inte en lagstiftning på området ska dröja för länge.
- Det är angeläget att i lagstiftningen klart ta avstånd från alla kränkningar av elevers person oavsett orsaken till kränkningarna.
- Att bevisbördan ligger på skolan och att skolan kan bli skadeståndskyldig är en viktig förutsättning för att ge en kränkt och utsatt elev en möjlighet till upprättelse.
- För att ge denna lag tyngd bör skolan bli skadeståndskyldig om trakasserier inte upphör efter det att trakasserier blivit konstaterade och utredning gjorts av skolan.
- Skolan har ansvar när trakasserier upphört att tillse att de inblandade får det stöd och den rehabilitering som behövs, så att följderna av det inträffade minimeras.
- För tillsynen av lagen kommer resurser att krävas på lokalplanet där lokala barnombud får möjligheter att ge stöd till elever som vill tillvarata sina rättigheter.
- **Förslag på förändringar i lagförslaget:**
§ 9 tillägg
En skola är därtill skyldig att tillse att trakasserier upphör sedan de blivit konstaterade och utredning gjorts av skolan.

En skola som konstaterat att en elev utsatts för trakasserier skall tillse att eleven och förövaren/förövarna får rehabilitering så att följderna för de inblandade minimeras.

2. Elevernas situation i dag

Den kristna kyrkan känner ansvar för lärande och undervisning i skolan men också för de värderingar som grundläggs och praktiseras i skolan. Ytterst är vårt ansvar att värna om varje människas unika värde och plats i samhället. Det ansvaret delar kyrkorna med alla andra i samhället.

Barn och ungdomar behöver en skola utan kränkningar. Tyvärr visar ett flertal utredningar att så inte är fallet. En utav dessa är Skolverkets rapport "Kränkningar i skolan 2003", där över en fjärdedel av samtliga elever i skolan uppger att de blivit kränkta vid upprepande tillfällen under det senaste året.

De stora problemen i skolan med mobbning och kränkande behandling måste tas på största allvar av oss alla. Det drabbar inte bara en enskild elev utan även omgivningen och i stort hela vårt samhälle. Mobbning är en förlust av det som gör oss till människor. Barnet ställer frågan duger jag och får till svar nej. Du duger inte, du är fel. Det utsatta barnet riskerar att i skolan förlora sin tillit, sin tillhörighet och sitt unika jag. Utan stöd och rehabilitering kan barnets djupa inre förluster ge en sårbarhet som följer med in i vuxenlivet.

Våra mänskliga rättigheter är väl reglerade i allt från Regeringsformen, Lagen om förbud mot diskriminering, Skollagen och så vidare. Barnkonventionen innehåller fyra grundläggande principer. Det är principen om icke-diskriminering, principen om barnets bästa, rätten till liv och utveckling och rätten att få komma till tals och bli respekterad. Dessa principer måste i allra högsta grad vara gällande i skolan. När skolplikt gäller bör det ligga på skolans ansvar att svara för barnets säkerhet. Det är barnets rätt att inte utsättas för kränkningar i skolmiljön.

Sveriges Kristna Råd är i stort positiv till lagförslaget om skolans ansvar för kränkningar av elever och ser det som en viktig utgångspunkt för att skolan på allvar ska se och ta krafttag mot de kränkningar av elever som sker i skolmiljön. Det är i berättigat med en särskild lag om likabehandling inom skolverksamheten.

Många skolor är uppmärksamma på dessa allvarliga problem i skolan och arbetar förebyggande med värdegrundsarbete, temaprogram och kamratstödjare. Här finns ofta kyrkan med som en resurs i ett förtroendefullt samarbete med skolan. Allt förebyggande arbete måste ske kontinuerligt och för alla stadier i skolan. Avgörande för hur detta värdegrundsarbete ska lyckas är ofta hur angeläget lärare och övrig skolpersonal tycker att arbetet är. Dessa frågor behöver alltså lyftas upp och ges utrymme även i lärarutbildningen.

3. Lagstiftningens uppläggning

Utredningens förslag att skolans skadeståndsansvar vid trakasserier mellan eleverna bör omfatta all kränkande behandling oavsett orsaken, liksom trakasserier från skolans sida är mycket lovvärt. Varje elevs upplevelse av att bli kränkt tas på allvar. Det är början till att kunna förverkliga en nollvision mot kränkningar i skolan.

Förslaget stärker integritetsskyddet och öppnar upp för en helhetssyn på kränkningen där även följderna kan tas med i bedömningen av fallet.

Att bevisbördan ligger på skolan och att skolan kan bli skadeståndskyldig är en viktig förutsättning för att ge en kränkt och utsatt elev en möjlighet till upprättelse.

4. Diskrimineringsfrågor

När det gäller skolans eget handlande rörande diskrimineringsfall skulle lagförslaget kunnat kompletteras med en liknande reglering som finns i högskolelagstiftningen. Det ger en konkretisering av de situationer där ett klart förbud gäller för direkt diskriminering av någon elev.

En viktig del av lagförslaget är § 12 som ger elever med funktionshinder en möjlighet att hävda sina rättigheter för att få likartade studiemöjligheter som andra. Det borde vara en självklarhet att skollokaler anpassas så att alla elever kan delta i klassundervisningen och gemenskapen.

5. Trakasserier

Skolans ansvar är stort för att motverka trakasserier i skolmiljön. Det handlar om att organisera skolverksamheten så att risken för t ex mobbning blir så liten som möjligt. Handlingsprogram ska upprättas av skolan, som regelbundet ses över. När trakasserier upptäcks måste skolan handla utan fördröjning.

Lagförslaget blir här svävande i sina formuleringar och bör skärpas för att lagen ska få någon verkan. Hur ska meningen ”alla åtgärder som rimligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier” tolkas, vad är rimligt i skolans ansvar?

Det enda rimliga i skolans ansvar bör vara att skolan är skyldig att tillse att trakasserier upphör sedan de blivit kända och utredning gjorts av skolan.

Något som helt saknas i lagförslaget är skolans ansvar för den rehabilitering som måste ske efter det att trakasserier upphört. Den elev som helt oskyldigt blivit kränkt behöver rehabilitering och upprättelse. Detta gäller också de som utför kränkningarna. Det är ofta kränkta barn som själva kränker andra barn. Båda behöver hjälp för att följderna av det inträffade ska minimeras. Det är därför vår mening att det dels behövs en hög grad av vuxennärvaro i skolan till stöd för dem som blivit utsatta för trakasserier och för att motverka nya kränkningar. Dels kräver en god rehabilitering professionell kompetens och det är viktigt att skolan tar ansvar för att en sådan finns tillhands.

Det är idag få skolor som har resurser att arbeta med rehabilitering. Det är en resursfråga för framtiden, där skolan bör ha ett långsiktigt ansvar.

Kyrkorna är idag en resurs för skolan inom bland annat elevvården. Här finns god möjlighet att samverka med kyrkan och ta hjälp av själavårdsutbildade personal som är anställd i kyrkan.

8. Frågor om tillsyn

Tillsynen av denna lag är av största vikt. Det kommer krävas tillsynsarbete för att lagen ska få genomslagskraft ute i skolorna. Skolverket har en given roll inom sitt område men

kan inte som en skolmyndighet på ett naturligt sätt ge elever stöd. Till det krävs ombudsmän som finns tillgängliga för att bistå elever runt omkring i landets skolor.

Barnombudsmannen får i lagförslaget en ny uppgift att hjälpa trakasserade elever att komma till sin rätt. Förhoppningen att det i de flesta fall bör kunna ske utan rättegång är eftersträvansvärt. Det är mycket svårt för en utsatt elev att behöva genomgå en rättegång för att få upprättelse.

I förslaget föreslås en utvidgning av Barnombudsmannens befogenhet och uppdrag. Det särskilda yttrandet av experten Eva Lisskar-Dahlgren tydliggör att detta skulle innebära att BO blir en helt annan myndighet, och att BO idag inte alls har den erfarenhet, kompetens eller de resurser som krävs för de uppgifter som skulle följa av de nya bestämmelserna.

Det finns en stor osäkerhet i hur elever ska få hjälp att hävda sin rätt. Klart är dock att nya resurser kommer att krävas på lokalplanet för att tillsynen och praktiken av lagen ska kunna genomföras.

Detta yttrande har beretts av Elaine E Lindblom, samordnare för skolfrågor och fastställts av Sveriges Kristna Råds arbetsutskott

Stockholm 2004-10-07
Sveriges Kristna Råd

Anders Lindberg
ordförande i SKR:s arbetsutskott

Sven-Bernhard Fast
generalsekreterare

